
М.В. ШЕВЕРА¹, В.В. ПРОТОПОПОВА¹, М.М. ФЕДОРОНЧУК¹,
М.В. ВЕЛИЧКО², Є.Й. АНДРИК³

¹ Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного Національної академії наук України
вул. Терещенківська, 2, Київ, 01601, Україна

² Інститут клітинної біології та генетичної інженерії Національної академії наук України
вул. Академіка Заболотного, 148, Київ, 03680, Україна

³ Ужгородський національний університет
вул. Волошина, 32, Ужгород, 88000, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МАЛИХ ПОСЕЛЕНЬ

Ювілейна X Міжнародна наукова конференція

«Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation»

4–7 вересня 2012 року в с. Данішовце (Словацька Республіка) на базі Університету Павла Йозефа Шафарика в Кошице відбулася ювілейна X Міжнародна наукова конференція «Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation». У її роботі взяли участь науковці з Польщі, Словаччини, Угорщини та України. Було обговорено низку питань, пов'язаних із проблемами синантропізації рослинного покриву міст, адвентивізації флори та рослинності об'єктів природно-заповідного фонду, фітоінвазій, стану рідкісних видів в умовах антропогенного навантаження тощо.

Активізація процесу синантропізації рослинного покриву зумовлює широкий розвиток досліджень із цієї тематики. Обсяг результатів таких досліджень невпинно зростає й потребує постійного критичного обговорення та узагальнень. З цією метою ботаніки різних країн, переважно Карпатського регіону, збираються на Міжнародній науковій конференції «Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation». Ініційована в 1992 р. угорським ботаніком професором Андрашем Терпо (András Terpó), нині вона стала традиційною та проводиться кожні два роки по чергову в країнах-учасниках — Угорщині, Словаччині, Польщі та Україні. Обмін думками, дискусії з найважливіших питань, а також ознайомлення з природою, культурою, мовою різних територій цього регіону — це основні принципи організації конференцій, які сприяють розширенню співробітництва у вивченні змін флори та рослинності на урбанізованих територіях під впливом людини.

Підставою для проведення перших конференцій стала значна кількість накопичених у 70–80-х роках ХХ ст. відомостей про флору та рослинність різного статусу урбанізованих територій. Тому в роботі перших форумів результати таких досліджень посідали значне місце. Наступні конференції охоплювали все ширші аспекти сучасних досліджень синантропізації флори.

З 4 по 7 вересня 2012 р. у с. Данішовце (Словаччина) на навчальній базі Університету Павла Йозефа Шафарика в Кошице (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach) відбулася ювілейна X Міжнародна наукова конференція «Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation». У її роботі взяли участь науковці з Польщі, Словаччини, Угорщини та України. Останню представляли співробітники Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Київського національного університету імені Та-

раса Шевченка та Ужгородського національного університету.

Урочисте засідання ювілейного форуму відкрив президент конференції, директор Ботанічного саду Університету П.Й. Шафарика в Кошице (Словаччина) С. Мохнацький (Dr. S. Mochnacký), який у вступному слові привітав усіх учасників, побажав їм цікавої й плідної роботи та захопливих вражень від екскурсій, а також наголосив на актуальності питань, які розглядатимуться на форумі.

З вітальними словами виступили члени наукового комітету конференції — представники делегацій: канд. біол. наук М.В. Шевера (Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України), К. Лятовські (Prof. K. Latowski) з Університету Адама Міцкевича в Познані (Польща), І. Данча (Dr. I. Dancza) з Міністерства сільського господарства Угорщини.

На першому пленарному засіданні було виголошено дві оглядові доповіді. У першій з них «A look into the history of International conferences on the synanthropization of settlements» М. Заліберової (Dr. M. Zaliberová) та Я. Маєкової (Dr. J. Májková) з Ботанічного інституту Словацької АН було висвітлено ідею започаткування конференцій з флори й рослинності малих поселень, зроблено огляд форумів, що відбулися впродовж останніх 20 років, їх здобутків і перспектив та основних наукових доповідей, що там прозвучали. Доповідь було проілюстровано численними світлинами з попередніх зібрань. У невимушеній обстановці учасники конференції поділилися спогадами й одноставно вирішили, що такі зустрічі слід проводити в майбутньому.

У другій доповіді «In memoriam RNDr. T. Krippelová, CSc. (90th birth anniversary)», виголошеній М. Заліберовою, було проаналізовано науковий доробок та організаційний внесок д-ра Терези Кріппелової, одного з перших дослідників синантропної флори та рослинності у Словаччині, популяризатора цього напрямку. Її учні — М. Заліберова, І. Яролімек, С. Мохнацький — з великою теплою і вдячністю згадували свого вчителя.

Науковий комітет конференції.

Зліва направо: д-р І. Данча (Угорщина), д-р С. Мохнацький (Словаччина), канд. біол. наук М. Шевера (Україна), проф. К. Лятовські (Польща), д-р І. Яролімек (Словаччина)

До програми конференції увійшли наукові доповіді, в яких висвітлювалися різні аспекти синантропізації флори та рослинності. Так, чужорідні види деревних рослин, які вирощують у ботанічних садах, парках та арборетумах, та їхній вплив на природні лісові ценози після здичавіння було розглянуто в доповідях І. Волощука (Dr. I. Vološčuk) «Changes in

Учасники X Міжнародної конференції «Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation»

forest phytodiversity caused by non-native woody plants in Štiavnické Mountains»; П. Келбела (Dr. P. Kelbel) «The comparison of presence and abundance of invasive woody plant species in Botanical garden of P.J. Šafárik University in Košice from time aspect and the management of sanitation measures»; Т. Бенчат (Prof. T. Benčat) зі співавторами «Introduced tree species survey and representation in the park objects of Levice District». Поширення окремих видів адвентивних рослин, у тому числі інвазійних, та їх участь у різних типах біотопів висвітлено в доповідях С. Мохнацького «Distribution of *Chenopodium vulvaria* L. in Košice, Slovakia»; Я. Медвецької (J. Medvecká), І. Яролімека (Dr. I. Jarolímek), М. Заліберової, Я. Маєкової та Д. Сенко (D. Senko) «Alien plants species in the Tatra Mts – distribution corridors and taxonomic spectrum»; А. Токарюк, І. Чорнея, В. Буджака, К. Коржан, М. Величка, В. Протопопової та М. Шевери «The participation of invasive plants in the synanthropic habitats in Bukovinian Cis-Carpathia (Ukraine)».

Українська делегація конференції
в с. Данішовце

У доповіді В. Адамовські (Dr. W. Adamowski) «Beaware of balsams» було здійснено огляд видів роду *Impatiens*, сказано про їх еколого-ценотичні особливості у природних ареалах, загальне поширення, осередки вирощування в культурі у країнах Європи, здатність деяких із них до здичавіння, визначення потенційно небезпечних видів та перші їх місцезнаходження на антропогенних екоотопах. Доповідь була чудово ілюстрована картами поширення і фотографіями окремих видів у природі та культурі.

Особливості географічної структури апофітної фракції урбанофлор України, що виявляються у переважанні видів, природні ареали яких пов'язані з ксеричними територіями Давнього Середземномор'я, особливо з Ірано-Тураською областю, було проаналізовано в доповіді В.В. Протопопової, М.В. Шевери та М.М. Федорончука «Geographical analysis of epiphytes of urban floras of Ukraine».

Результати довготривалих досліджень поведінки видів адвентивних рослин у вторинних сукцесіях лісових ценозів Біловезжі, розпочатих ще професором Я. Фалінським, було представлено в доповіді А. Бомановської (Dr. A. Bomanowska) та В. Адамовські «The behavior of alien plants in the course of secondary succession».

Екологічні та ліхеноіндикаційні аспекти урбанізованих територій розглядалися в доповіді М. Бачкора (Dr. M. Bačkor) і М. Шторка (M. Štok) «Assessing airborne pollution effects on lichenes from the urban areas». Чимало доповідей мали практичне спрямування, зокрема М. Сувака (Dr. M. Suvák) та Р. Грегорека (R. Gregorek) «Water-lily beetle *Galerucella nymphaeae* (Coleoptera: Chrysomelidae) and its parasitoides in conditions of Botanical garden of P.J. Šafárik University in Košice, Slovakia».

Змістовним доповненням до наукових доповідей конференції стала постерна сесія, де були представлені результати дослідження різних аспектів адвентизації рослинного покриву: Є. Андрик «Strategy of *Fritillaria meleagris* L. populations under anthropogenic pressure»; І. Данча «Ruderal plant communities in

Óbuda and Békásmegyer»; I. Кірплук (I. Kirpluk) «The most recent alien species of the ruderal flora in abandoned villages of Kampinos National Park (Central Poland)», К. Лятовські «*Solanum nitibaccatum* Bitter – new species in synanthropic flora of Poland», Я. Маєкова, М. Заліберова, Д.Р. Летз (D.-R. Letz) «*Geranium purpureum* – recent distribution in Slovakia», М. Вох (Dr. M. Woch) «New and rare synanthropic plant species of the Polish flora on closed sedimentation ponds of the Siersza Power Plant (Southern Poland)».

Програмою конференції також було передбачено екскурсію до народного парку «Словенський рай» (площа 328 кв. км), розташованого в північно-східній частині Словаччини. Цей гірський масив представлений багатими лісовими та наскельними ценозами, що сформувалися на вапняках, найцінніші серед них 27 типів біотопів європейського і 8 – національного значення. На території парку сконцентрована велика кількість цікавих і цінних природних об'єктів, зокрема численні каньйони, скелі, водоспади, печери, яких налічується 350, тощо. Для відвідання мальовничих каньйонів тут прокладено спеціальні туристичні маршрути. Переважна частина парку вкрита мішаними лісами, в яких зареєстровано понад 4000 видів безхребетних і 200 хребетних тварин, понад 1000 видів судинних рослин, у тому числі рідкісні, занесені до Червоної книги Словач-

чини. Екскурсія в районі П'єцкі справила незабутнє враження на всіх учасників.

В останній день учасники конференції мали нагоду відвідати історичне місто Левоча, відоме з 1209 р. і багате на історико-архітектурні пам'ятки. Тут жили і працювали славетні митці – скульптор і різьбяр майстер Павел з Левочі, словацький художник, який тривалий час працював у Російській імперії, – Янош (Йоганн) Ромбауер (1782–1849), навчалися або мешкали словацькі народні будителі та письменники Ян Ботто, Янко Краль, Людовіт Кубані, Вавро Шробар та інші. Центр міста, завдяки залишкам фортеці та багатом збереженим пам'яткам культури, має середньовічний вигляд. У 2009 р. разом зі Спішським Градом середньовічні пам'ятки Левочі утворили єдиний об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

На заключному засіданні конференції у зв'язку зі значним розширенням аспектів дослідження синантропізації рослинного покриву було ухвалено рішення про зміну її назви – відтепер вона називатиметься «Anthropization of Flora and Vegetation». Тепер кожна країна – організатор форуму обиратиме тему для спеціальної дискусії, яку буде винесено в підзаголовок його назви. Черговість проведення зібрань (що два роки) не змінилася. Наступну конференцію планується провести в 2014 р. в Угорщині.